

พระพุทธศาสนาการกระจายเศรษฐกิจที่ซ่อนเร้น Buddhism and Hidden Economy Distribution

พระคมสัน ฐิตเมธโส¹

พระครูปริมาณรักษ์,รศ.ดร.

พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์

ภัทรพล ใจเย็น

พลวัฒน์ ชุมสุข

บทคัดย่อ

กิจกรรมทางศาสนาของคนไทยชาวพุทธเกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากของไทย มีจำนวนเม็ดเงินมหาศาลไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลและสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงตัวเลขไว้เป็นเชิงประจักษ์ พอถึงเทศกาลประจำปี (ไม่ว่าจะบวชงานวัดต่าง ๆ) จะมีหน่วยงานของภาครัฐและสื่อสำนักต่าง ๆ คาดการณ์ว่าจะมีเม็ดเงินจำนวนเท่าไร การจัดงานเทศกาลประจำปีของวัดมีเม็ดเงินไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจ มีการจับจ่ายใช้สอย เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พุทธสถานเก่าแก่ ทำให้คนในชุมชน ท้องถิ่น และสังคม มีรายได้ มีงานทำ ลดอัตราการว่างงาน ลดอัตราการย้ายถิ่น และลดปัญหาชุมชนแออัดในชุมชนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ธุรกิจพุทธพาณิชย์ทำให้เกิดการกระจายรายได้ การจ้างงาน อัตราการมีงานทำ เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เช่น ร้านสังฆภัณฑ์ โรงงานหล่อพระพุทธรูป โรงงานปั๊มพระผง-พระเหรียญ โรงงานทำบาตร โรงงานทำตาลปัตร โรงงานทำย่าม ชุมชนทำมุกประดับตาลปัตร ชุมชนบ้านบาตร เป็นต้น วัดในศาสนาพุทธกลายเป็นจุดสนใจและนิยมขึ้นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในการเดินทางมาเยี่ยมชมความงามของศาสนสถาน เช่น วัดโพธิ์ วัดสุทัศน์ ฯลฯ การกระจายเศรษฐกิจเชิงพุทธที่ซ่อนเร้น ทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีกำลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเม็ดเงินจากกิจกรรมทางศาสนาที่ได้เงินปัจจัยจากการบริจาค จากความศรัทธาและความเชื่อ ไปสู่การจ้างงาน การมีงานทำ และการมีรายได้ ของคนในชุมชน ท้องถิ่น และสังคมนั้น ๆ

คำสำคัญ : เศรษฐกิจ พระพุทธศาสนา การกระจาย ซ่อนเร้น

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email : sanpkk@hotmail.com

Abstract

An activity of religion of Thai Buddhists about economic distribution of the nation is the grassroots economy of Thai people, has much money to flow into the economic system that government and national statistics bureau cannot record the numbered data. For the annual tradition (not include monastery fairs) will have the unit of government sector and other medias forecasted the numbers of money. The annual tradition activity of temples will have much money to flow in the economic system like spending, Buddhist tourism business for ancient Buddhist places that make the community people, local people and society having the income, have the job , to reduce the unemployment, to stop migration and to solve the slum community settlement of the people in Bangkok and surroundings. Buddhist commercial business creates the income distribution, employment, , have the jobs and to have the business related to Buddhism like Sangha products shop, Buddha image melting factory, Buddha statue production factory, black bowl production factory, Leaf palm production factory, Monks' bag production factory, Leaf palm decoration community, black bowl community etc. The temple in Buddhism becomes the interesting point and popularity of Thai and foreign tourists for coming to see the beauty of religious places like Wat Pho, Wat Suthas etc. The hidden Buddhist economy distribution makes the grassroots economy having the economy movement with money from religious activity that getting from donation, from the faith and belief to employ and to have the job and income distribution of people in the local community and society.

Keywords: economy, buddhism, distribution, hidden

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอัตราคนนับถือพระพุทธศาสนามากเป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 94.6 ของประชากรทั้งประเทศ (สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557) ส่วนใหญ่นับถือนิกายเถรวาทซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของไทยโดยพฤตินัย แม้ว่าจะไม่ได้มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยฉบับใดเลยก็ตาม ทั้งนี้ประเทศไทยยังได้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก โดยการประชุมชาวพุทธนานาชาติ มีมติให้ “พุทธมณฑล อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม” เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 10 พฤษภาคม 2560) จากความคิดเห็นที่ว่าประเทศไทยมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก เนื่องจากมีคณะสงฆ์ทั้งที่เป็นเถรวาทหรือหินยานและมหายาน ในประเทศไทยจำนวนมากที่ทำกิจของสงฆ์และการเผยแผ่ศาสนาารวมกัน นอกจากนั้นยังมีลัทธิ

และนิยายต่าง ๆ อีกจำนวนมาก มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานองค์กรสงฆ์คอยดูแลความเรียบร้อย ตามกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ และด้านสาธารณสงเคราะห์ กิจกรรมทางศาสนาของคนไทยชาวพุทธเกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากของไทย มีจำนวนเม็ดเงินมหาศาลไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลและสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงตัวเลขไว้เป็นเชิงประจักษ์ พอถึงเทศกาลประจำปี (ไม่นับรวมงานวัดต่าง ๆ) จะมีหน่วยงานของภาครัฐและสื่อสำนักต่าง ๆ คาดการณ์ว่าจะมีเม็ดเงินจำนวนเท่าไร เช่น บั๊งไฟพญานาคเทศกาลออกพรรษา จังหวัดบึงกาฬ (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 5 ตุลาคม 2560) ท่องเที่ยวไทยทั่วรั้วไหวพระ 9 วัด ชมโบราณสถานเก่าแก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนังตามวัดเก่า เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนมีเม็ดเงินไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจ มีการใช้จ่ายใช้สอย เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พุทธสถานเก่าแก่ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีงานทำ ลดอัตราการย้ายถิ่น และลดปัญหาชุมชนแออัดในชุมชนเมือง ศาสนาพุทธสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ซ่อนเร้นการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยไม่ค่อยใส่ใจและมองข้าม

การกระจายเศรษฐกิจแบบพุทธพาณิชย์

พิธีกรรม ธุรกิจพุทธพาณิชย์ การทำบุญ เช่น ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ถวายสังฆทาน เป็นต้น เป็นเพียงเปลือกหรือกะพี้ของศาสนาพุทธ แต่หากรู้ไม่ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระจายรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจรากหญ้าของกลุ่มคนระดับล่างจนถึงระดับกลาง ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่ซ่อนเร้นในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน และนอกจากนั้นในประเทศไทยก็ยังไม่ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เช่น ร้านสังฆภัณฑ์ โรงงานหล่อพระพุทธรูป โรงงานปั๊มพระผง-พระเหรียญ โรงงานทำบาตร โรงงานทำตาลปัตร โรงงานทำย่าม ชุมชนทำมุกประดับตาลปัตร ชุมชนบ้านบาตร เป็นต้น ธุรกิจและชุมชนเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ มีรายได้จากการทำสิ่งของถวายพระสงฆ์-สามเณร ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยหลายแห่งให้ความสนใจศึกษาข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ซึ่งได้มีงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบและวิธีการทางธุรกิจกับพุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา” โดยระบุว่า “พุทธพาณิชย์” ก็คือการค้าที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และมีพุทธพาณิชย์ในหลายรูปแบบและวิธีการ ซึ่งมีเป้าหมายคือการสร้างรายได้และแสวงหากำไร จึงต้องมีกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมพุทธพาณิชย์ตามกลไกของตลาดในระบบทุนนิยม เช่น การเชิญชวน ขายตรง การโฆษณา เพื่อสร้างกระแสให้เกิดความต้องการและนำไปสู่เป้าหมายคือรายได้และแสวงหากำไร วิธีการในการทำ “ธุรกิจพุทธพาณิชย์” ของบรรดาวัดต่าง ๆ ที่สามารถกระตุ้นความต้องการให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาซื้อหาและครอบครอง ซึ่งทุกกิจกรรมของวัด ล้วนมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้และแสวงหากำไร โดยเฉพาะมีการสร้างตำนานการตลาดที่ชวนให้หลงใหล เชื่อในอิทธิฤทธิ์ และผลบุญจากอานิสงส์ของการทำบุญ ที่สำคัญแค่การสร้างพระใหญ่ ก็ยังทำให้เกิดสารพัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ตามมาได้ทั้งวัดและผู้เกี่ยวข้อง (วีรยุทธ เกิดในมงคล, 2560, 37-42)

การกระจายเศรษฐกิจแบบการเคารพบูชาเครื่องรางของขลัง

เครื่องราง หมายถึง ของที่นับถือว่าป้องกันอันตราย ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ เหล็กไหล เป็นต้น

ของขลัง หมายถึง สิ่งที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554)

พฤติกรรมความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบันมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเครื่องรางของขลังอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นที่แพร่หลาย ชาวพุทธมักนิยมพกพาเครื่องรางของขลังติดตัวตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างขวัญกำลังใจ ทำให้รู้สึกอุ่นใจ ปลอดภัยจากภัยอันตรายรอบตัวที่อาจจะเกิดขึ้น เพราะความเชื่อต่อเครื่องรางของขลังที่ว่าสามารถป้องกันคุ้มครองได้ และยังให้โชคลาภ โดยเฉพาะด้านพาณิชย์ซึ่งสามารถสังเกตได้จากร้านค้าต่าง ๆ จะนิยมบูชานางกวัก หรือกุมารทอง เพื่อทำมาค้าขายให้เจริญรุ่งเรือง (โรสิตา แสงสกุล, 2550, บทคัดย่อ) ทศนคติและความเชื่อในสังคมไทยปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลค่อนข้างสูง ทั้งยังเชื่อมั่นในอำนาจของวัตถุมงคลที่ได้รับการปลุกเสกจากพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และเข้าใจว่าวัตถุมงคลเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา จึงได้ยอมรับและศรัทธาต่อวัตถุมงคลอย่างสนิทใจ (พระมหามন্ত্রী วรุลโก (ป้อมสุข), 2542, บทคัดย่อ) เครื่องรางของขลังได้รับความนิยมและเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งถือได้ว่าเครื่องรางของขลังเป็นสัญลักษณ์แห่งความเชื่อและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อทำให้เกิดกำลังใจและรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ในสังคมไทยนิยมสะสมและห้อยพระเครื่องทั้งผู้หญิงและผู้ชายเพื่อให้เกิดสิริมงคลต่อชีวิตตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา จนเกิดธุรกิจการสร้างพระเครื่อง แลกเปลี่ยน เช่า บูชาพระเครื่อง โรงงานผลิตพระเครื่อง เป็นต้น เคยมีการประเมินมูลค่าของธุรกิจพระเครื่อง ปี 2550 ธุรกิจที่มีฐานบนความศรัทธาเช่าวัตถุมงคล พระเครื่องบูชา มีมูลค่าถึง 40,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2550) และมีความไปได้สูงที่มูลค่าของธุรกิจบนความศรัทธาจะสูงขึ้นมากกว่าเดิม นอกจากนั้นยังมีธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น ธุรกิจสร้างพระ นิติสารพระเครื่อง ธุรกิจโฆษณา ธุรกิจป้ายไว้นิล เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดวงเงินสะพัดในระบบเศรษฐกิจฐานรากของไทย

ภาพที่ 1 แผงพระเครื่องและตลาดพระเครื่อง

ที่มา : ไตรเทพ ไกรงู, 2554.

ตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์ เป็นศูนย์รวมพระเครื่องและผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระเครื่อง พระบูชา รวมทั้งของเก่าทุกชนิด เป็นแหล่งขายส่ง-ขายปลีกอุปกรณ์สำหรับพระเครื่อง เช่น ตลับพระเครื่อง สร้อย ข้อมือ กำไล ตะกรุด ประคำ กล้องส่องพระ อุปกรณ์อัดกรอบพระเครื่องกันน้ำ กรอบรูปพระเกจิอาจารย์ เป็นต้น (กิตติศักดิ์ ธรรมวโรกุล, 2558, บทคัดย่อ) มีการซื้อมาขายไปเหมือนกับตลาดทั่วไป เขียนพระสามารถนำพระเครื่องเก่าแก่ พระบูชา หรือพระเครื่องยอดนิยม ปลอ่ยเช่าหรือเช่าบูชาจากตลาดแห่งนี้ได้ นอกจากนั้นการเกิดธุรกิจเครื่องรางของขลังนำไปสู่การเกิดการจ้างงาน ธุรกิจครอบครัว ธุรกิจชุมชน ภาวการณ์มีงานทำ เช่น แฝงเช่าพระ แฝงขายอุปกรณ์เสริมเกี่ยวกับพระเครื่อง ร้านขายสร้อยคอ ร้านขายตลับสแตนเลสพระเครื่อง ร้านอัดกรอบพระกันน้ำ โรงงานหล่อพระพุทธรูป โรงงานปั๊มพระเหรียญ-พระผง เป็นต้น รวมไปถึงร้านขายอาหารต่าง ๆ เช่น ร้านน้ำ ร้านอาหารตามสั่ง ร้านขายผลไม้ เป็นต้น ซึ่งให้บริการขายให้กับคนในตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์ ทำให้มีเงินหมุนเวียนในตลาดแห่งนี้ในแต่ละวันมีเม็ดเงินจำนวนมาก

ปัจจุบันธุรกิจพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ได้ขยายฐานการผลิตไปสู่ชุมชนเขตนอกเมือง ไม่ได้กระจุกตัวอยู่เพียงแค่ตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์เท่านั้น โรงหล่อพระพุทธรูปกระจายตัวรอบ ๆ ปริณทล เพื่อป้องกันการร้องเรียนจากการหล่อขึ้นรูปพระพุทธรูป โรงหล่อพระเหรียญ-พระผง กระจายตัวอยู่ทั่วไปทุกจังหวัด แหล่งโรงงานกระจุกตัวมากที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากนั้น ตลาดพระเครื่อง แฝงพระเครื่อง มีการเปิดตลาดพระเครื่องในศูนย์การค้าใหญ่ ๆ เช่น เซ็นทรัล เดอะมอลล์ โลตัส เป็นต้น ทำให้ธุรกิจพระเครื่อง เครื่องรางของขลังมีการหมุนเวียนรายได้จากการรับเช่า-ปลอ่ยเช่าพระเครื่อง เป็นจำนวนเม็ดเงินจำนวนมาก

ธุรกิจที่ได้ประโยชน์จากธุรกิจพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ได้แก่ ธุรกิจป้ายโฆษณา นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ธุรกิจเครื่องสแตนเลส เป็นต้น ธุรกิจป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ถือเป็นธุรกิจอันดับแรก ๆ ที่ได้รับประโยชน์จากธุรกิจพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ดังจะเห็นได้คำสั่งของมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2560 ห้ามวัดต่าง ๆ ติดแผ่นป้ายโฆษณาพระพุทธรูป พระเครื่อง วัตถุมงคล เทวรูป อ่างอิงอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ งดขึ้นป้ายงานพุทธาภิเษก ทำให้ร้านป้ายโฆษณาในจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับผลกระทบสูญเสียเงินหมุนเวียนในธุรกิจป้ายโฆษณา วันละ 3 – 5 ล้านบาท/วัน (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 2560) ซึ่งถ้าหากวิเคราะห์เชิงการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจตามหลักมหภาคก็จะเห็นได้ว่าธุรกิจพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ส่งผลกระทบต่อภาวการณ์จ้างงานของเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากคำสั่งจากประกาศทำให้ส่งผลกระทบต่อการเนนชีวิตของประชาชน มีรายได้จากการประกอบธุรกิจลดลง ทำให้ลูกจ้างและผู้มีส่วนได้เกี่ยวกับธุรกิจป้ายโฆษณากระทบต่อรายได้ที่ได้รับไปด้วย เช่น พนักงานออกแบบป้าย พนักงานติดป้าย เจ้าของอุปกรณ์ติดป้าย เป็นต้น

ภาพที่ 2 ความเชื่อการห้อยพระของคนไทยเพื่อเป็นสิริมงคล

ที่มา : Sanook Horoscope.com, 2560.

การกระจายเศรษฐกิจแบบการทำบุญ

ความเชื่อเรื่องการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่ปลูกฝังกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ฝึกหัดและปลูกฝังการทำบุญคือการทำดีเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีต่อชีวิตและครอบครัวทั้งในปัจจุบันชาติ และอนาคตชาติ บุญทำให้จิตใจผ่องใสด้วยความปลื้มปิติ มีสมาธิ มีความสุข และถือว่าการบริจาทานเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ตามความเชื่อเรื่องบารมี 10 ทศ คือ การบริจาทานเหมือนกับพระเวสสันดรในชาดกของพระพุทธศาสนา ซึ่งการทำบุญของศาสนาพุทธต้องประกอบไปด้วยปัญญาและศรัทธา ทั้งสองอย่างนี้ต้องประกอบกันเสมอในการทำบุญทุกครั้ง พระพุทธศาสนาเชื่อกันว่านรกและสวรรค์นั้นมีจริง คนที่สร้างบาปหรือทำความชั่วโดยส่วนเดียวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจนถึงตายไปแล้วจะต้องไปเกิดในนรกอย่างแน่นอน ส่วนคนที่สร้างบุญหรือทำความดีโดยส่วนเดียวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตายไปแล้วยังไม่สิ้นกิเลส จะต้องไปเกิดในสวรรค์อย่างแน่นอน เช่นเดียวกับผู้ใดทำปัจจุบันแต่เคยสร้างบาปไว้ในอดีตถ้าบาปกรรมให้ผลก่อนตายไปก็เกิดในนรก ส่วนผู้ใดทำบาปในปัจจุบันแต่เคยทำบุญไว้ในอดีตถ้าบุญกรรมให้ผลก่อน ตายไปก็จะเกิดในสวรรค์ (สมคิด เหลาฉลาด, 2542, 31) ปัจจุบันรูปแบบของการทำบุญมีหลากหลายรูปแบบให้พุทธศาสนิกชนได้เลือกทำบุญ เช่น การรักษาศีลในวันพระ 8 คำ 14 คำ และ 15 คำ ทำบุญตักบาตร ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบวชอุปสมบท เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามหลักคำสอนเรื่อง บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ หลักการทำความดี 3 อย่าง ประกอบไปด้วย ทาน ศีล และภาวนา (บุญหนา จิมา ยัง, 2545, 1) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเชื่อและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีใจแน่วแน่ฝึกฝนในพระพุทธศาสนาจะต้องทำให้ได้ครบทั้ง 3 อย่าง และในปัจจุบันมีรูปแบบในการทำบุญที่หลากหลายตอบสนองความต้องการ ความสะดวกสบายของผู้คนยุคโลกดิจิทัลที่ต้องการรวดเร็ว ประหยัดเวลา ทำให้เกิดรูปแบบการทำบุญหลากหลาย (วีรยุทธ เกิดในมงคล, 2560, 47) ดังนี้

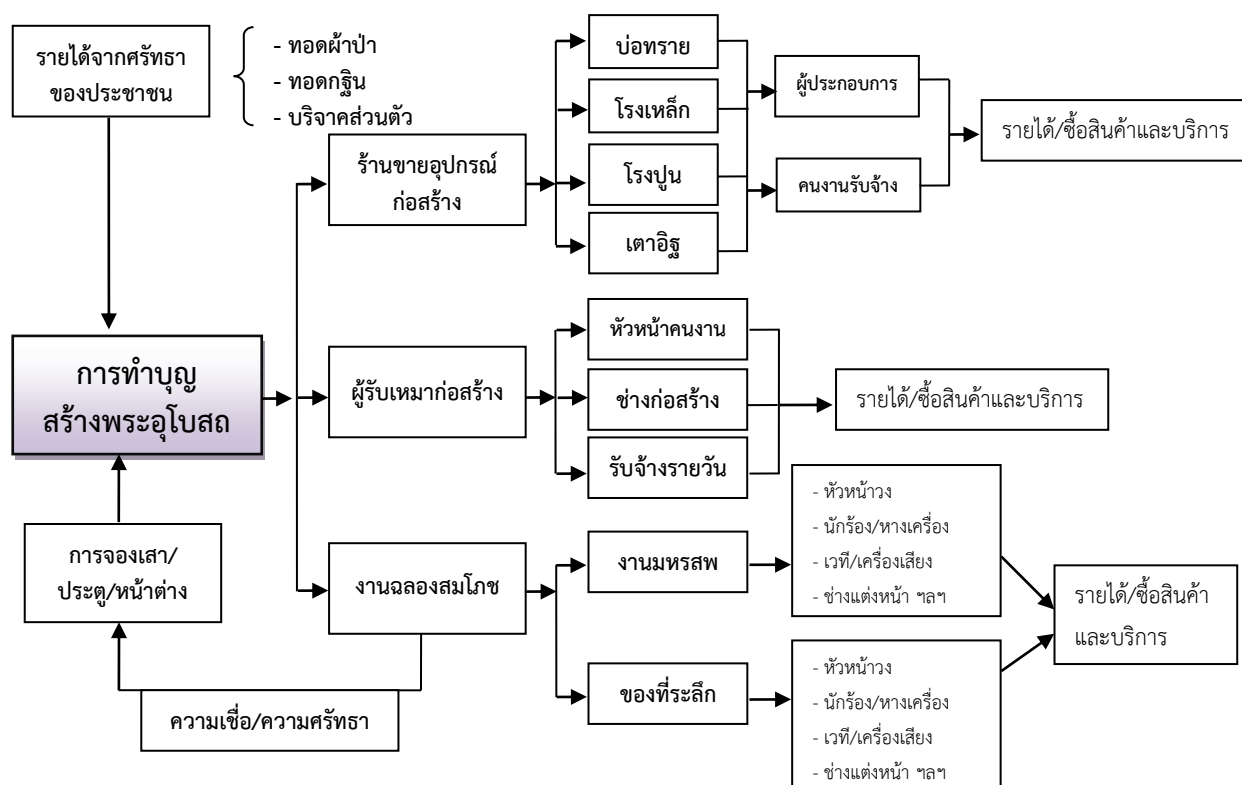
1. การทำบุญด้วยการบูชาเคารพรูปปั้น และสิ่งศักดิ์สิทธิ์
2. การทำบุญด้วยพิธีกรรม ชักชวนให้เข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อให้เกิดสิริมงคล เกิดความราบรื่นต่อชีวิตและครอบครัว
3. การทำบุญด้วยการบริจาทกับตู้บริจาค และเครื่องเสียงทนาย
4. การทำบุญด้วยการร่วมสร้างวัดมณฑล พระพุทธรูป หนังสือสวดมนต์ บริจาคโรงศพ

5. การทำบุญด้วยการสร้างสาธารณสมบัติ เช่น ศาลาการเปรียญ อุโบสถ วิหาร ลานวัด เจดีย์
6. การทำบุญด้วยการไถ่ชีวิตโคกระบือ และการทำบุญซื้ออาหารให้สัตว์ต่าง ๆ เช่น แพะ แกะ

รูปแบบการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในประเทศไทยแฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ความหลงใหล และความลุ่มหลง ซึ่งเป็นเส้นบางระหว่างความศรัทธาและความหลงโดยแยกกันแทบไม่ออก แต่ทั้งนี้รูปแบบการทำบุญลักษณะต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ การหมุนเวียนเงินในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชน สร้างงานให้คนในชุมชนมีงานทำ สามารถสร้างงานในชุมชนบนพื้นฐานของความเชื่อและความศรัทธาในรูปแบบของศาสนา ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเก็บข้อมูลสถิติขึ้นพื้นฐาน รายได้ของครัวเรือน ไม่ได้ให้ความสนใจกับเศรษฐกิจที่ไหลเวียนอยู่กับประเพณี ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากนัก เพราะเนื่องจากว่าในอดีตที่ผ่านมางานพิธีกรรม ประเพณี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาจะพูดถึงในแง่ของความเชื่อ ความศรัทธา การร่วมแรงร่วมใจ และลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการประสานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเพียงเท่านั้น ไม่ได้มองถึงเรื่องธุรกิจ การสร้างงาน รายได้ หรือจำนวนเงินที่ต้องได้รับเมื่อทำงานใช้แรงงาน เพราะพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มองเรื่องบุญเป็นที่ตั้ง ได้ทำมาก มีส่วนร่วมมาก ยิ่งได้บุญมาก โดยการทำบุญส่วนใหญ่จะผ่านการใช้แรงกาย แรงใจ ช่วยกันทำจนกิจกรรมงานนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ

ปัจจุบันการทำบุญได้เปลี่ยนวิถีและรูปแบบจากอดีตไปอย่างสิ้นเชิง ความเชื่อที่ทำบุญด้วยกำลังแรงใจและแรงกายได้ลดน้อยลง เปลี่ยนค่านิยมการทำบุญไปเป็นในรูปแบบของการบริจาคทาน บริจาคเงินเพื่อการกุศล บริจาคเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้าง เช่น โรงเรียน ศาลาการเปรียญ อุโบสถ วิหาร เป็นต้น การทำบุญด้วยเงินจึงบังเกิดขึ้น มีความเชื่อว่าบริจาคมกได้บุญมาก บริจาคน้อยได้บุญน้อย ถึงแม้ว่าพระสงฆ์หลาย ๆ รูปจะมีการเทศนาธรรมให้ทราบอยู่บ่อยครั้งว่า การทำบุญจะทำมากหรือน้อยก็ได้อันส่งผลเท่ากัน หากแต่ความเชื่อของคนธรรมดาทั่วไปได้มีการปลูกฝังความเชื่อแบบนี้ผ่านผู้คนที่มีการประกอบพิธีกรรมทำบุญมากแล้วประสบความสำเร็จ ร่ำรวย ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นต้น จึงทำให้ยังสร้างความเชื่อเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีงานวิจัยหลายเล่มที่พูดถึงธุรกิจพุทธพาณิชย์ในศาสนาพุทธ มีจำนวนเม็ดเงินมหาศาลที่ไหลเวียนในระบบ ซึ่งรายได้ที่มีการไหลเวียนไม่ใช่ธุรกิจมืด (dark market) แต่เป็นธุรกิจที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปเก็บข้อมูลเชิงสถิติที่เป็นที่ประจักษ์ได้นั่นเอง ตัวอย่างของการกระจายรายได้ที่ซ่อนเร้นในระบบเศรษฐกิจไทยของพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญด้วยการสร้างสาธารณสมบัติ เช่น ศาลาการเปรียญ อุโบสถ วิหาร ลานวัด เจดีย์ ซึ่งจะเห็นการก่อสร้างตามวัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ถ้ามองผ่านไปโดยทั่ว ๆ ไป ก็จะมองเห็นเป็นเพียงแค่การเรียไร บริจาคทรัพย์ เพื่อสร้างวัดกุศลสถานหรือศาสนสถานที่เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาพุทธเพียงเท่านั้น แต่ถ้าหากมองด้วยมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์จะเห็นได้ว่าการทำบุญรูปแบบนี้ เป็นการกระจายรายได้ เกิดการจ้างงาน ลดการย้ายถิ่น ลดปัญหาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นต้น การสร้างอาคารหรือศาลาการเปรียญของวัดส่วนใหญ่ได้งบประมาณจากการบริจาคของญาติโยม เมื่อได้เงินมาแล้วก็มีการสั่งซื้ออิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ ตามร้านต่าง ๆ ที่สามารถต่อรองราคาและคุยกันได้ มีการจ้างช่างก่อสร้างหรือให้มีการประมูลรับเหมาก่อสร้างจากช่างในท้องถิ่นหรือช่างที่รู้จักคุ้นเคยกันเมื่อก่อสร้างเสร็จก็จะมีพิธีฉลอง สมโภช ทำบุญ เช่น การจองเสา จองประตู จองหน้าต่าง เป็นต้น มีการจ้าง

มหรสพ หนังกลางแปลง วงดนตรี หรือหมอลำ มาฉลองในงานเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่คนในชุมชน (ซึ่งยังไม่นับรวมไปถึงร้านขายของ เช่น ขนม น้ำป่น ลูกชิ้น เหล้า เบียร์ ที่ขายตามเวลาว่างมหรสพ) สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการกระจายรายได้ในระบบเศรษฐกิจที่ซ่อนเร้นโดยการขับเคลื่อนจากศาสนาพุทธ จนทำให้ประชาชนมีรายได้ มีงานทำ มีความอิ่มอกอิ่มใจ อิ่มบุญ และสนุกสนาน ผ่อนคลายจากการทำงานหนักตลอดปี ซึ่งอธิบายด้วยรูปภาพการกระจายรายได้ ดังนี้

ภาพที่ 3 การกระจายรายได้จากรูปแบบการทำบุญสร้างศาสนสถาน

การกระจายเศรษฐกิจแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ปัจจุบันวัดกลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวตามความนิยมของชาวต่างชาติ ในการเดินทางมาเยี่ยมชมความงามของศาสนสถาน เช่น วัดโพธิ์ วัดสุทัศน์ ฯลฯ ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปชมความงาม ทำให้วัดสามารถเก็บค่าเข้าชมจากนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น กระแสความนิยมในเรื่องการทำบุญไหว้พระ 9 วัด ที่ดึงดูดให้คนเดินทางไปวัดต่าง ๆ เพื่อกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ได้ 9 วัด ใน 1 วัน ด้วยเชื่อว่าการทำบุญได้ 9 วัดใน 1 วันจะได้านิสงส์มาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดในการแสวงหารายได้เข้าวัดด้วยการสร้างจุดเด่นต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ส่งผลให้มีการสร้างวัดให้ดูโอ่อาว สวยงามดูปราสาทราชวัง การสร้างรูปประติมากรรมภาพเหตุการณ์ตามพุทธประวัติ เช่น สังเวชนียสถาน 4 ตำบล สัตตมหาสถาน จำลองพระธาตุอินแขวนจำลอง รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ หรือสร้างพระเกจิ รูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ขนาดใหญ่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาสักการบูชา ทำให้บางวัดต้องจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้พร้อม มีห้องน้ำสะอาดติดแอร์ มีตลาดให้จับจ่ายใช้สอย (MGR Online, 1 พฤศจิกายน 2560)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม ฯลฯ ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลาวันหยุดเทศกาลโดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรมและประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนได้เล็งเห็นผลประโยชน์จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องหรือเข้ามาใช้พื้นที่ของวัดในการประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น (จุฑาภรณ์ หินชุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2557, 50) วัดมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ความหลากหลายของรูปแบบของวัดนอกจากจะเป็นทางเลือกในการเข้าถึงหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธ และยังสามารถสร้างเสน่ห์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งวัดจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (มานิช พรหมปัญญา และคณะ, 2556, 39)

ภาพที่ 4 ความเชื่อการห้อยพระของคนไทยเพื่อเป็นสิริมงคล

ที่มา : suvarnabhumiairport.com, 2560.

จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้หันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าสำนักงานสถิติแห่งชาติจะไม่ได้สำรวจและเก็บข้อมูลรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นเชิงประจักษ์ให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้ หากแต่ก็มีนักสำรวจและนักวิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้วัดต่าง ๆ ไว้ได้เป็นบางส่วน ในปี 2556 วัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะวัดที่มีตำนานองค์พระธาตุ วัดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ วัดที่มีจุดเด่นที่มีการจัดปฏิบัติธรรม มีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ช่วงเทศกาลหรืองานมีสการจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดประมาณ 200,000-300,000 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด 10,000-100,000 บาท รายได้ที่ได้รับมานั้นจะนำไปบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด รวมทั้งบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น มอบทุนการศึกษา สร้างสถานอนามัย ป้อมตำรวจ อาคารผู้ป่วยตามโรงพยาบาล เป็นต้น (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, 2556, 143) เป็นการนำเงินรายได้จากการบริจาคของศรัทธาประชาชน และรายได้จากการท่องเที่ยวไปทำประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม หากมองในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ จะเห็นได้ว่าเป็นการกระจายรายได้ที่ได้มาจากการท่องเที่ยวหรือจากศรัทธาของประชาชนคืนสู่สังคมและชุมชน เป็นการกระจายรายได้ เป็นการจ้างงาน สร้างงานให้คนในชุมชน เช่น การสร้างสิ่งก่อสร้าง อนามัย อาคารผู้ป่วยตาม

โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นสวัสดิการ (welfare) จากศาสนาสู่สังคม ตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธ คือ ทายก หรือ ทายิกา คือ ผู้ให้ เป็นการแบ่งเบาภาระสวัสดิการจากรัฐบาลที่มีไม่ครอบคลุมมากนัก

สรุป

ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญต่อการกระจายเศรษฐกิจเชิงพุทธ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพราะมีแนวคิดว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง และยังเป็น การช่วยเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นในชุมชน เพื่อสร้างแรงดึงดูดและน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การกระจายเศรษฐกิจเชิงพุทธที่ซ่อนเร้นที่ไม่ได้ปรากฏชัดเจนตามนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนและส่งเสริมรณรงค์ตามสื่อประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน สังคม ท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี ทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีกำลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเม็ดเงินจากกิจกรรมทางศาสนาที่ได้เงินปัจจัยจากการบริจาค จากความศรัทธาและความเชื่อ ไปสู่การจ้างงาน การมีงานทำ และการมีรายได้ ทำให้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีกำลังซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในระดับชุมชน และท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะเป็นเพียงการกระจายรายได้ การจ้างงาน และการมีงานทำ ในระดับเล็ก ๆ ก็ตาม หากแต่ในประเทศไทยมีชุมชน สังคม และท้องถิ่นที่มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากเป็นจำนวนมาก และเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมไทย ดังนั้น การกระจายเศรษฐกิจเชิงพุทธที่ซ่อนเร้น จากความศรัทธาและความเชื่อของคนไทยซึ่งนับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมากและอยู่กระจายอยู่ทั่วไป จึงทำให้มีการกระจายรายได้ ซื้อขายแลกเปลี่ยน เกิดเศรษฐกิจชุมชนในวัด ธุรกิจพุทธพาณิชย์ หัตถกรรมฝีมือในวัด และกิจกรรม พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น สร้างรายได้ให้ชุมชน สังคม และท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาภรณ์ หินซุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. 2557. “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จันทบุรีร้อยเอ็ด.” วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ฉบับที่ 10, 1: 50-58.
- มานิช พรหมปัญโญ และคณะ. 2556. “แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.” วารสารการบริการและการท่องเที่ยว ฉบับที่ 8, 2: 102-107.
- วีรยุทธ เกิดในมงคล. 2560. “รูปแบบและวิธีการทางธุรกิจพุทธพาณิชย์ในสถาบันพระพุทธศาสนา.” วารสารพุทธศาสนศึกษา ฉบับที่ 1, 24: 37-47.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2550.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

MGR Online. (2560). รูปแบบธุรกิจพุทธพาณิชย์สร้างผลประโยชน์แบ่งวัด-ผู้เกี่ยวข้อง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9600000110404>. (วันที่เข้าค้นข้อมูล : 26 พฤศจิกายน 2560).

ท่าอากาศยาน สุวรรณภูมิ (AOT). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://suvarnabhumiairport.com/th/popular-destinations/2368/ไหว้พระวัดเบญจมบพิตร-สถานที่ท่องเที่ยวกรุงเทพฯ>. (วันที่เข้าค้นข้อมูล : 26 พฤศจิกายน 2560).

หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. แท้มบั้งไฟพญานาค คาดเงินสะพัด 3 ล้านบาท. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.thansettakij.com/content/216124>. (วันที่เข้าค้นข้อมูล : 26 พฤศจิกายน 2560).

หนังสือพิมพ์ข่าวสด. (2560). คำสั่งเจ้าคณะกรุงเทพฯ ห้ามติดป้ายโฆษณาขายพระห้ามจำหน่ายวัดดุมงคลในโบสถ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_540476. (วันที่เข้าค้นข้อมูล : 26 พฤศจิกายน 2560).

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. (2560). ตื่นตัวพัฒนาพุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <https://www.dailynews.co.th/article/572974>. (วันที่เข้าค้นข้อมูล : 26 พฤศจิกายน 2560).

บุญหนา จิมานัง. (2545). พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศิลปศาสตร์.

สมคิด เหลาฉลาด. (2542). ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์.

โรสิตา แสงสกุล. (2550). อิทธิพลของเครื่องรางของขลังที่มีต่อชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหามนตรี วรวิทย์ (ป้อมสุข). (2542). อิทธิพลของวัดดุมงคลที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน. พุทธศาสนามหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม”. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

กิตติศักดิ์ ธรรมวโรกุล. (2558). พฤติกรรมและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเข้าพระเครื่องบนสังคมเครือข่าย. หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมระดับชาติ ครั้งที่ 17
และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1
Community Social Development (CSD) สัมพันธ์
หัวข้อ “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”

Proceeding

ระหว่างวันที่ 28 - 31 มกราคม 2561
 ณ อาคารหอประชุม 48 พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จัดโดย
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคม
 วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มูลนิธิมั่นพัฒนา
 และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เล่มที่ ๒

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคม
ระดับชาติ ครั้งที่ 17 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1
Community Social Development (CSD) สัมพันธ์
หัวข้อ “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ระหว่างวันที่ 28 - 31 มกราคม 2561

ณ อาคารหอประชุม 48 พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จัดโดย

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคม
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มูลนิธิมั่นพัฒนา
และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารจากอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ Community Social Development (CSD) สัมพันธ์ ครั้งที่ 17 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 28 - 31 มกราคม 2561 ครั้งนี้ เป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านกิจกรรม การพัฒนาพื้นที่และงานวิชาการ และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณาจารย์ นิสิต และนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาชุมชน/สังคมและสาขาที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ รวมถึงยังเป็นเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยพลังชุมชนในนามของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขอนแก่นมาขอบคุณสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ อันได้แก่ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มูลนิธิมั่นพัฒนา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่เป็นภาคีช่วยให้การจัดประชุมวิชาการนี้ให้สำเร็จด้วยดี ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สนใจใฝ่รู้เรื่องของการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปบูรณาการเข้ากับชีวิตและสังคมให้สังคมมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุขที่ยั่งยืนตลอดไป

(พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.)

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	(2)
กำหนดการงานประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมระดับชาติ ครั้งที่ 17 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 CSD สัมพันธ์ ครั้งที่ 17	(4)
กำหนดการนำเสนอบทความ	(14)
คำสั่งคณะกรรมการจัดงานโครงการ CSD สัมพันธ์ ครั้งที่ 17	
คำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานบทความทางวิชาการ	

บทความระดับบัณฑิตศึกษา

หน้า

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการของเสียอันตรายตามกฎหมายของโรงงานอุตสาหกรรม ในนิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง โครงการ 1 อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี <i>สมพล คุณะมาลัย, ศรัศกดิ์ สุนทรไชย, นิตยา เพ็ญศิริินภา</i>	1
เศรษฐกิจไทยในยุคดิจิทัล <i>พระวิฑูรย์ ปภัสสรญาโณ, ไสว แก้วเกตุ, กิตติศักดิ์ แท่งทอง, กนกวรรณ ประจันตะเสน และสรัญญา มารศรี</i>	11
กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการใช้ทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน ของบ้านกอไผ่โทน ตำบลกกตุ๋ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา <i>อริศราวรรณ นิยมรัตน์จรรุญ</i>	24
การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงพยาบาลรัฐ และเอกชน ในเขต กรุงเทพมหานคร <i>ณัฐมา รongมาลี, สุตาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์, ศรัศกดิ์ สุนทรไชย</i>	36
ขบวนการขับเคลื่อนประชารัฐภายใต้วิถัวัฒนธรรมเชิงพุทธ <i>สมมาตร ฝั่งพวง</i>	47
วิถัพุทธ วิถัวัฒนธรรม ของจังหวัดน่าน : ขบวนการพัฒนาสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน <i>ธนินี พองคำ</i>	58

	หน้า
ธรรมาภิบาลกับนิติธรรม วรพล ลิทธิจิตต์	67
คุณค่าศิลปะการแสดงละครโนราเรื่องสังข์ทอง ตอน “รจนาเลือกคู่” สุนารีย์ พันธุมเมฆ และ คັນสนีย์ จันทร์อานูภาพ	78
ขบวนการสื่อสารเชิงพุทธ: รูปแบบการเผยแผ่กับการสร้างพลังทางสังคม นภัสสรณ์ ศิริวิสุพันธ์	88
โรงพระหลักเมืองกับวิถีความเชื่อชุมชนจีนสงขลา เดชธร ตันรัตนพงศ์ และ อนินทร์ พุฒิชัยติ	107

International presentation	Page
Estimations of Methane Emission from Rice Fields in Suphanburi Province <i>Sirikorn KANJANASUNTORN, Phrasutheerattanapundit, Konit Srithong</i>	117
Thailand 4.0: Identity and Creativity of youth culture In the midst of digital online <i>Sirikorn KANJANASUNTORN, Phrasutheerattanapundit, Konit Srithong</i>	127
Community Development in Thailand: A Case Study of Songsalueng-Rayong, Bangphra-Chonburi, and Thaisongdam-Kanchanaburi Community. <i>Falun Krasang</i>	136
What Japanese Monks observed and considered the Thai Buddhism <i>Hayashi Yukio</i>	145
From Social Fragmentation to Cohesion: Developing Kor Kok Community, Map Ta Phut Industrial Zone, Rayong Province, Thailand <i>Jitti Mongkolnchaiarunya, Somchai Wangwattanapanich</i>	167
The Role and Significance of Interfaith Chaplain in Japan : Based on Shinran’s Views of Death and Great Compassion <i>Kanazawa Yutaka, Naoki Nabeshima</i>	179

	Page
Guidelines for Occupation of Elderly: A case study of Ban Na-muang, Srisongrak District, Loei Province <i>Siwaphorn Tientongdee, Worapa senanuch, Wich Maliton</i>	197
Guidelines for Occupation of Elderly: A case study of Ban Na-muang, Srisongrak District, Loei Province <i>Siwaphorn Tientongdee, Worapa senanuch, Wich Maliton</i>	197
Dhamma Thipatai Principle VS Dictatorship “Which One is a Real Benefit for Administrators and Public” <i>APSORN TIEWCHAROENKIJ, PRASIT THAPSAENG</i>	203
University – Social Engagement: Naresuan University’s role on promoting good governance in local government: the case study of Nong-Or TAO, Sukhothai Province. <i>Parinya Soithong, Wanlapat Suksawat, Teerayoot koomvej, Orn-uma Jeerakamol</i>	214

บทความระดับ อาจารย์ และนักวิจัย

หน้า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตำบลงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย <i>เบญจมาศ เมืองเกษม, จามรี พระสุนิล, ณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์</i>	226
การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัย <i>อัศวเดช พรหมกัลป์</i>	239
การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยม เข็ญอันภูเข่า กรณิศศึกษา บ้านบะหว้า ตำบลบะหว้า อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร <i>สุวัฒน์ชัย พ่อเกตุ</i>	256
การศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี <i>อัจฉราวรรณ สุขเกิด</i>	269
การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อการดูแล ผู้สูงอายุระยะยาว กรณิศศึกษา เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ <i>อภิรดี ดอนอ่อนบัว, ธวัชชัย เคหะบาล, นิตยา ปุระทะโทก, ธิดิพัทธ์ บุญปก</i>	282

	หน้า
การประเมินสภาวะชุมชนด้านความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	293
กรณีศึกษา : อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เดโช แชน้ำแก้ว, บุญยิ่ง ประทุม, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์ และ จิตติมา ดำรงวัฒนะ	
กลยุทธ์การทำงานกับคนไร้บ้านกรณีศึกษา:กลุ่มคนไร้บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น	309
คณิน เชื้อดวงฝุย	
พระพุทธศาสนากการกระจายเศรษฐกิจที่ซ่อนเร้น	319
พระคมลัน ฐิตเมธโส, พระครูปริมาณุรักษ์, พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์, ภัทรพล ใจเย็น พลวัฒน์ ชุมสุข	
การออกแบบนวัตกรรมพื้นที่สีเขียวส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน	330
เขตชุมชนหนาแน่นกรุงเทพมหานคร พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร, เอื้อมอัมพร เพชรสินจร	
ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในการ	344
พัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ เชื่อมอนุภูมิภาค กลุ่มน้ำโขงและเตรียมพร้อมรับความ	
ร่วมมือประชาคมอาเซียน กฤตเมธ บุญนุ่น	

บทความระดับบัณฑิต อาจารย์ นักวิจัย นำเสนอแบบโปสเตอร์	หน้า
การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย	362
พระครูวินัยธรเอนก เตชวโร, จำมยุร์ ลุงเฮือง, เดช ชูจันอัด	
พัฒนาการระบบสาธารณสุขการของวัดสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อภูมิปัญญาพื้นบ้าน	377
พระครูวินัยธรเอกชินวิโส, พระครูอุดมธรรมจारी, พระปลัดประติษฐ์จิตาโม	
องค์กรชุมชน : กลไกการพัฒนาคน ชุมชนและสังคม	390
พรรณภาทร ใจเอื้อ	
การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตำบลแม่กรณ	405
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กรชนก สนิทวงศ์, ณรงค์ เจนใจ	
กลยุทธ์ในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์เพื่อการบริหารองค์การ	418
พระครูสังฆกิจโสภณ, ผดุง วรรณทอง, ดาวเหนือ บุตรสีทา	

	หน้า
สภาพชีวิตของแรงงานกัมพูชาในเขตปทุมธานี	427
<i>PHRA RACHHEN AVUDHDHAMMO, เดชา กัปโก</i>	
ความคิดเห็นของประชาชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา	434
<i>Pisey Sikkhapiyo</i>	
กระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดสระแก้ว	448
<i>พระอาทิตย์ อุษุจาโรม</i>	
สภาพปัจจุบันในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี	462
<i>ผดุง วรรณทอง, อนันต์ ธรรมชาลัย, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล</i>	
บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเยาวชนในจังหวัดยะลา : กรณีศึกษา ผู้นำท้องถิ่นใน จังหวัดยะลา	475
<i>ศรีประไพ อุดมละมุล, ชูลพีกอร์ มาโซ, สมบัติ โยธาพิทย, มะลัبری ยามา, อภิชาติ อนุบุตร, สุพัตรา รุ่งรัตน์, จรียา วงศ์กำแหง, เวคิน วุฒิมังค์</i>	
บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ: กรณีศึกษาหลวงพ่อดังวัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม	482
<i>พิเชฐ ทั้งโต, ภัทรพล ใจเย็น, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ</i>	
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	494
<i>พระจักรพงษ์ จรณธมโม</i>	
การศึกษานโยบายและกลไกในการส่งเสริม และคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	506
<i>ทรงวิทย์ แก้วศรี, พระเทพสุวรรณเมธี, นววรรณ พูนวสุพลฉัตร</i>	
เครือข่ายการจัดการพื้นที่มรดกโลกขององค์กรด้านวัฒนธรรมในสังคมไทย พื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบรีวาร	520
<i>สุกิจจ์ บุตรเคน</i>	